

intelektualnymy porushenniamy. [Features of speech development in children with intellectual disabilities]. S. 111–117. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ЗАВІТРЕНКО Долорес – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: інклюзивний підхід при викладанні спеціальних методик.

ЖИГОРА Ірина – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: методика навчання української мови; інноваційні технології викладання української мови в дошкільній та початковій освіті; інклюзивний підхід при викладанні української мови.

БЕРЕЗЕНКО Наталія – викладач кафедри іноземних мов Донецького державного університету внутрішніх справ.

Наукові інтереси: підручники для інклюзивної освіти, активні методи навчання в інклюзивній освіті.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

ZAVITRENKO Dolores – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogy and Special Education of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: an inclusive approach in teaching special techniques.

ZHYHORA Iryna – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Preschool and Primary Education of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: methods of teaching the Ukrainian language; innovative technologies of teaching the Ukrainian language in primary and preschool education; inclusive approach in teaching the Ukrainian language.

BEREZENKO Natalia – teacher of the Department of Foreign Languages of the Donetsk State University of Internal Affairs.

Scientific interests: textbooks for inclusive education, active methods of learning in inclusive education.

Стаття надійшла до редакції 05.05.2025 р.

Стаття прийнята до друку 15.05.2025 р.

УДК 378.6:629.73:656.7:811

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-219-165-170

КАЛАШНИК-РИБАЛКО Мирослава –

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри аеронавігації, метеорології та організації
повітряного руху

Української державної льотної академії

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0997-9609>

e-mail: kalashnik_miroslava2014@ukr.net

ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНА АНГЛОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВІЙСЬКОВИХ ПІЛОТІВ: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

У статті проаналізовано основні виклики професійно-орієнтованої англomовної підготовки майбутніх українських військових, до яких віднесено гостру необхідність швидкого опанування й експлуатації нового іноземного озброєння та техніки під час російсько-української війни, мовні бар'єри, необхідність підготовки до швидкого прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, брак спеціалізованих навчальних програм для професійно-орієнтованої англomовної підготовки військових пілотів, адаптованих до стандартів НАТО, невідповідність національних стандартів і стандартів НАТО, брак кваліфікованих викладачів, обмежений доступ до сучасних технологій, зокрема сучасних симуляторів та тренажерів. Опрацьовано різні загальнонаукові підходи до професійно-орієнтованої підготовки майбутніх військових пілотів: компетентнісний, системний, особистісно орієнтований, культурологічний підхід. Обґрунтовано відмінності підготовки авіаційних фахівців цивільної авіації та військових пілотів та диспетчерів Повітряних сил Збройних Сил України, враховуючи специфічні цілі, критерії оцінки мовної компетентності, зміст навчання, а також особливості авіаційної англійської мови необхідними для ефективного ведення радіообміну, підвищені вимоги до точності та швидкості взаємодії, особливо в умовах нестандартних ситуацій в бойових умовах. Визначено основні шляхи вдосконалення професійно-орієнтованої англomовної підготовки майбутніх українських військових пілотів, до яких віднесено створення уніфікованих навчальних модулів, що поєднують стандарти ICAO та НАТО, проведення регулярних тренінгів для викладачів англійської мови, які працюють з майбутніми військовими пілотами для забезпечення відповідності їхніх знань стандартам ICAO та НАТО, надання необхідних знань та вмінь щодо способів організації занять з майбутніми військовими пілотами. Запропоновано використання комплексного компетентнісно-орієнтованого підходу до навчання, інтеграції сучасних технологій (інтеграція симуляцій та віртуальної реальності в авіатренажерах для моделювання різних умов польоту), міждисциплінарного підходу та акценту підготовки на реальних військових сценаріях.

Ключові слова: професійно-орієнтована англomовна підготовка, компетентнісно-орієнтований підхід, культурологічний підхід, системний підхід, персонально орієнтований підхід, міждисциплінарний підхід, сучасні технології, майбутні військові пілоти.

KALASHNYK-RYBALKO Myroslava –

Candidate of Technical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Aeronautics,
Meteorology and Air Traffic Service
of Ukrainian State Flight Academy

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0997-9609>

e-mail: kalashnik_miroslava2014@ukr.net

PROFESSIONALLY ORIENTED ENGLISH TRAINING OF FUTURE MILITARY PILOTS: CHALLENGES AND WAYS OF IMPROVEMENT

The article analyzes the main challenges of professionally oriented English-language training of future Ukrainian military personnel, which include the urgent need to quickly master and operate new foreign weapons and equipment during the Russian-Ukrainian war, language barriers, the need to prepare for rapid decision-making in non-standard situations, the lack of specialized training programs for professionally oriented English-language training of military pilots adapted to NATO standards, the inconsistency of national standards and NATO standards, the lack of qualified teachers, limited access to modern technologies, in particular modern stimulators and simulators. Various general scientific approaches to professionally oriented training of future military pilots are discussed: competency-based, systemic, personality-oriented, and cultural approaches. The differences in the training of aviation specialists of civil aviation and military pilots and dispatchers of the Air Force of the Armed Forces of Ukraine are substantiated, taking into account the specific goals, criteria for assessing language competence, the content of training, as well as the peculiarities of aviation English necessary for effective radio communication, increased requirements for accuracy and speed of interaction, especially in non-standard situations in combat conditions. The main ways of improving professionally oriented English-language training of future Ukrainian military pilots are identified, which include the creation of unified training modules that combine ICAO and NATO standards, conducting regular training for English language teachers who work with future military pilots to ensure that their knowledge complies with ICAO and NATO standards, providing the necessary knowledge and skills on how to organize classes with future military pilots. The use of a comprehensive competency-based approach to training, integration of modern technologies (integration of simulations and virtual reality in flight simulators to model various flight conditions), an interdisciplinary approach and emphasis on training on real military scenarios is proposed.

Key words: professionally oriented English language training, competency-based approach, cultural approach, systemic approach, personally oriented approach, interdisciplinary approach, modern technologies, future military pilots.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Підготовка військових пілотів є проблемою, яка потребує комплексних рішень. Професійно-орієнтована англомовна підготовка майбутніх українських військових пілотів є важливим аспектом навчання в зв'язку з переходом на експлуатацію під час бойових дій винищувачів F-16, наданих Повітряним силам Збройних Сил України країнами-союзниками. Професійно-орієнтована англомовна підготовка включає не лише вивчення основ авіаційної англійської мови, а й спеціалізовану підготовку для ефективної взаємодії під час радіообміну, а також розуміння інструкцій та технічних термінів, пов'язаних із експлуатацією повітряного судна. Пілоти повинні знати спеціалізовану термінологію, технічні характеристики винищувачів F-16, їх системи та процедури управління, щоб впевнено виконувати свої польотні завдання, розуміти та виконувати інструкції щодо правил польоту, безпеки й швидкого прийняття рішень при екстремальних ситуаціях. Тому вкрай актуальним стає вирішення завдання подальшого розвитку та удосконалення методологічних підходів для інтенсифікації формування готовності майбутніх військових пілотів до професійно-орієнтованої взаємодії англійською мовою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвитком методології професійної англомовної підготовки авіаційних фахівців займалися такі науковці: Г. Асташова, О. Ковтун, Є. Кміт, А. Вітряк, Л. Герасименко, О. Москаленко, О. Пчелінов, Л. Зеленська, Л. Царьова, С. Тимченко та ін. Дослідження цих науковців показують, що недостатній рівень володіння англійською мовою, особливо у неангломовних фахівців, залишається однією з основних причин помилок комунікації. Рекомендації Міжнародної організації цивільної авіації [1] акцентують увагу на необхідності уніфікованих мовних стандартів для мінімізації помилок, оскільки відхилення від стандартної фразеології можуть призвести до помилок у комунікації, особливо у стресових ситуаціях. Присвячено низку досліджень обґрунтуванню організаційно-педагогічних умов інтенсифікації професійної англомовної підготовки майбутніх

авіаційних фахівців (М. Калашник-Рибалко, І. Снісаренко) [2, с. 98], розробленню моделі педагогічної системи інтенсифікації професійно-орієнтованої підготовки майбутніх авіаційних фахівців (М. Калашник-Рибалко, Г. Калашник) [3, с. 27].

Наразі існує обмежена кількість наукових публікацій у відкритих джерелах щодо англомовної професійно-орієнтованої підготовки військових пілотів, особливо в Україні, де фокус часто зміщується на загальні аспекти військової освіти або стандарти НАТО. Інтерес становлять наукові розробки, де аналізують проблеми лінгвістичної компетентності та впровадження професійної термінології при підготовці військових пілотів (Ю. Репіло, В. Російцев) [4, с. 111]; аналізують складнощі адаптації навчальних програм до міжнародних вимог, зокрема через брак уніфікованих методик викладання авіаційної англійської мови саме військовим пілотам, через швидку зміну стандартів НАТО, що ускладнює адаптацію навчальних програм (А. Гетьманчук, К. Зарембо). Наголошується на важливості систематизації авіаційної лексики, що дозволяє підвищити точність та швидкість взаємодії, особливо в умовах нестандартних ситуацій (О. Лагодинський), необхідності формування методичної компетентності інструкторів з англомовної підготовки засобами інформаційно-комунікаційних технологій (М. Арістархова, М. Федорович, Д. Демидко) [5, с. 164; 6, с. 20], розвитку дидактичних принципів мовної підготовки особового складу Збройних Сил України (М. Гребенюк, В. Крикун) [7, с. 61]. Наразі в Україні впроваджено 293 стандарти НАТО, але їх інтеграція в навчальні програми, зокрема для пілотів ускладнена через невідповідність національних стандартів і брак кваліфікованих викладачів.

Попри значну кількість наукових досліджень, актуальним залишається визначення основних викликів та шляхів вдосконалення професійно-орієнтованої англомовної підготовки майбутніх українських військових пілотів.

Мета статті. Метою статті є визначення основних викликів та шляхів вдосконалення

професійно-орієнтованої англомовної підготовки майбутніх українських військових пілотів в умовах гострої необхідності швидкого опанування й експлуатації нового іноземного озброєння та техніки під час російсько-української війни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійно-орієнтована мовна підготовка майбутніх військових пілотів характеризується специфічними цілями, критеріями оцінки мовної компетентності, змістом навчання, а також особливостями авіаційної англійської мови необхідними для ефективного ведення радіообміну. Комунікативні невдачі, а саме повне або часткове нерозуміння сказаного, будь-яка неточність в ефірі під час радіозв'язку між пілотом і авіадиспетчером становить очевидну небезпеку для життя екіпажу. Будь-який комунікативний збій може призвести до тяжких наслідків, наприклад, проскакування заданого ешелону, встановлення неточного курсу або виконання недозволеного маневру, а в результаті – відхилення в заборонені для польотів або небезпечні зони, небезпечного зближення повітряних суден, зіткнення або навіть авіакатастроф.

Основні виклики в професійно-орієнтованій взаємодії майбутніх військових пілотів пов'язані з гострою необхідністю опанування та експлуатації нового іноземного озброєння та техніки під час російсько-української війни, мовними бар'єрами та необхідністю підготовки до швидкого прийняття рішень у нестандартних ситуаціях. Безпека польотів військового пілота залежить від знання авіаційної англійської мови та вміння взаємодіяти цією мовою у процесі виконання своїх службових обов'язків. Професійно-орієнтована взаємодія військових пілотів та диспетчерів забезпечує не лише безпеку екіпажу, виконання бойових завдань, а й безпеку повітряного руху загалом. Викликами також є брак спеціалізованих навчальних програм для професійно-орієнтованої англомовної підготовки військових пілотів, адаптованих до стандартів НАТО, невідповідність національних стандартів і стандартів НАТО, брак кваліфікованих викладачів, обмежений доступ до сучасних технологій, зокрема сучасних симуляторів та тренажерів.

Під час підготовки майбутніх авіаційних пілотів професійно-орієнтованій взаємодії використовуються загальнонаукові підходи: компетентнісний, системний, особистісно орієнтований, і навіть культурологічний підхід. Компетентнісний підхід дає можливість визначити компетенції, необхідні для майбутніх військових пілотів. Компетентнісний підхід передбачає цілепокладання, на основі якого визначаються компетенції, питання, функціональні завдання, що стосуються діяльності військового пілота. Підготовка військового пілота має не лише розвивати мовні навички, а й формувати професійні компетенції, такі як уміння швидко аналізувати інформацію та приймати рішення в умовах обмеженого часу. Це особливо актуально для військових навчальних закладів, де акцент робиться на підготовці фахівців до реальних сценаріїв взаємодії. Професійна спрямованість

взаємодії майбутніх військових пілотів зумовлює необхідність формування професійно-комунікативної компетентності, яка потребує спеціальних знань авіаційної англійської мови. Професійно-комунікативну компетентність військового пілота в сучасних умовах розглядають як інтегративну якість особистості, яка визначає рівень його готовності до професійної діяльності, а також як системний компонент всіх складових його професійно-діяльнісних функцій.

Професійно орієнтована взаємодія майбутніх військових пілотів передбачає оволодіння такими компетенціями, які допомагають вирішувати професійні завдання з використанням англійської мови, сприяють здійсненню взаємодії зі службами, що забезпечують польоти повітряних суден. Вибір компетенцій зумовлений тим, що майбутній військовий пілот повинен освоїти граматичні форми та конструкції, необхідні для мови спеціальності та ведення радіопереговорів; вивчити стандартну фразеологію радіообміну, основну термінологію спеціальності англійською мовою; розуміти та передавати зміст усного та письмового англомовного мовлення професійної спрямованості; засвоїти основні навички ведення радіообміну англійською на різних етапах польоту та в умовах виконання бойових завдань.

Особистісно орієнтований підхід вказує на важливість урахування індивідуальних особливостей майбутніх військових пілотів у процесі формування стилю їхньої професійної діяльності. У майбутнього військового пілота формується професійна компетентність як сукупність умінь, навичок, знань, досвіду та професійних якостей особистості як важливий чинник.

Особистісно орієнтовані комунікативні технології навчання допомагають реалізувати особистісно орієнтований підхід, тобто особлива увага приділяється використанню комунікативних ситуацій та засобів, що примушують курсантів використовувати професійну мову радіообміну.

Таким чином, професійно орієнтована взаємодія курсантів дозволяє їм активно освоювати зміст навчальної програми, вибудовувати свою комунікативну поведінку та самостійно давати їй оцінку, тобто регулювати свою комунікативну поведінку, виявляючи індивідуальність.

Важливість системного підходу залежить від того, що у формуванні готовності майбутніх військових пілотів до професійно орієнтованої взаємодії необхідне комплексне охоплення всіх компонентів підготовки. Системний підхід дозволяє реалізувати практичні, виховні, освітні та розвиваючі цілі у єдності. За допомогою системного підходу розглядається процес навчання, куди входять ціль, компетенції, засоби та методи, які використовуються викладачем, дидактичні матеріали та умови.

Культурологічний підхід актуалізує формування навичок міжкультурної взаємодії між майбутніми військовими фахівцями. Наприклад, відмінності у стилі спілкування (прямолинійність чи непрямі формулювання) можуть призводити до помилок комунікації. З позиції культурологічного підходу вивчення навчального предмета є

системою навчальних ситуацій, спрямованих на засвоєння культурного досвіду.

Існують певні відмінності підготовки авіаційних фахівців цивільної авіації та військових пілотів та диспетчерів Повітряних сил Збройних Сил України, враховуючи високі вимоги до безпеки та точності комунікації у військовій авіації. На відміну від цивільної авіації, комунікація військових пілотів та диспетчерів включає додаткові спеціалізовані терміни, пов'язані з тактичними операціями, бойовими завданнями. Підготовка військових пілотів та диспетчерів вимагає формування таких професійних компетенцій, як уміння швидко аналізувати інформацію надану авіаційною англійською мовою та приймати рішення в умовах обмеженого часу, розуміти контекст та специфіку завдання військової операції, вміння адаптувати стандартну авіаційну фразеологію до нестандартних сценаріїв, характерних для військових місій, ефективно комунікувати та взаємодіяти в умовах завад та поганої чутності.

Документи Міжнародної організації цивільної авіації зазначають, що на сьогодні серед міжнародних вимог до професіоналізму фахівців авіаційної галузі є акцентовані на якості їх підготовки до професійної комунікації, зокрема комунікації англійською мовою в складних, небезпечних для життя й здоров'я умовах, аварійних ситуаціях та особливих випадках польоту. Феномен професійна комунікація пілотів і диспетчерів в особливих умовах розглядається як міжсуб'єктна взаємодія учасників радіообміну на повітряних трасах, яка відбувається у потенційно небезпечних умовах, має жорсткі часові обмеження, характеризується точністю, швидкістю, однозначністю повідомлень, неможливістю використання допоміжних невербальних засобів інформації, наявністю комунікативних, технічних, психологічних, смислових бар'єрів. У сфері авіаційної безпеки поняття "безпека" розглядається як контроль факторів ризику. Таким чином, безпека є станом, при якому ризик заподіяння шкоди особам або заподіяння шкоди майну знижений до прийнятного рівня і підтримується на цьому або нижньому рівні за допомогою безперервного процесу виявлення джерел небезпеки та контролю факторів ризику [2, с. 96].

Оскільки англійська мова не є рідною для українців, то володіння та її застосування пілотами та авіадиспетчерами у професійній діяльності також входить до факторів ризику авіаційної безпеки. Тому завдання авіаційних закладів вищої освіти та авіаційних навчальних центрів підготувати своїх випускників до контролю та управління факторами ризику на технічному, психологічному, а також мовному рівнях.

На сучасному етапі розвитку цивільної авіації обов'язковою умовою здійснення безпеки польотів є високі конкретизовані вимоги до рівня мовної підготовки на основі обов'язкового тестування та сертифікації. На сьогодні існують чіткі завдання, представлені у шкалі оцінки мовних знань Міжнародної організації цивільної авіації (ICAO) стосовно рівня володіння такими мовними

навичками, як говоріння та аудіювання. Визначальним чинником розвитку системи мовної підготовки авіафахівців є необхідність досягнення як мінімум 4-го (робочого) рівня з існуючих шести за кваліфікаційною шкалою ICAO.

Мова радіообміну має значні відмінності в порівнянні з розмовною англійською мовою у застосуванні граматичних структур стандартної фразеології для забезпечення зрозумілого зв'язку. Головна мета ведення радіозв'язку в системі «пілот-диспетчер» – це результативність комунікації. Мова радіообміну відрізняється лаконічністю, насиченістю термінологією, кодовими знаками, особливостями вимови та інтонації, стандартними мовними моделями. Ці особливості вимагають формування таких навичок, як уміння передати або прийняти інформацію, розуміти різні акценти авіаційного співтовариства, запитувати дані, доповідати про нестандартні ситуації, уточнювати у разі нерозуміння, щоб уникнути комунікативного збою та його можливих наслідків.

Для досягнення 4 робочого рівня англійської мовної підготовки Документ 9835 ICAO пропонує застосовувати методику змістовно-орієнтованого навчання, що забезпечує ефективність засвоєння, адекватність предметно-понятійного змісту, мотивацію та економічність. Ця методика ґрунтується на визнанні принципової важливості досягнення відповідності між предметним змістом курсу мовного навчання та інтересами слухачів. Згідно з документом 9835 [1] ICAO при виборі форм аудиторних занять за програмою мовного навчання акцент повинен ставитися на контекстно-орієнтовані завдання; вправи, створені задля підвищення злагодженості взаємодії та згуртування колективу; розвиток уміння вирішувати проблеми, рольові ігри та моделювання ситуацій.

Для підвищення якості мовної підготовки майбутніх авіаційних фахівців необхідно розробляти технології занурення у мовленнєві ситуації, типові для майбутньої професійної діяльності в авіаційній сфері. Необхідно створювати організаційно-педагогічні умови для розвитку мовної та навчально-пізнавальної компетенцій майбутніх військових фахівців у рамках функціонально-змістовного підходу [2, с. 98].

Шляхи вдосконалення професійно-орієнтованої англійської мовної підготовки майбутніх українських військових пілотів можуть включати наступне.

Необхідно створювати уніфіковані навчальні модулі, що поєднують стандарти ICAO (International Civil Aviation Organization) та НАТО, проводити регулярні тренінги для викладачів англійської мови, які працюють з майбутніми військовими пілотами, щоб забезпечити відповідність їхніх знань стандартам ICAO та НАТО, надати їм необхідні знання та вміння щодо способів організації занять з майбутніми військовими пілотами.

У рамках впровадження квазіпрофесійних технологій може здійснюватись моделювання реальних ситуацій професійного спілкування, навчальні заняття в такому випадку наближаються до умов професійної діяльності, відтворюються

реальні професійні фрагменти етапів польоту та міжособистісні стосунки зайнятих у ньому людей.

Важливою є також міжпредметна інтеграція, а також спільна діяльність під час англомовної підготовки з інструкторами льотного загону та тренажерного центру з метою коригування процесу навчання. Міжпредметна інтеграція передбачає викладання англійською мовою під час підготовки майбутніх авіаційних пілотів таких дисциплін сертифікаційного переліку як «Навігація», «Метеорологія», «Експлуатація повітряних суден», «Організація повітряного руху» та ін. Важливо залучати носіїв англійської мови до освітнього процесу для підвищення якості комунікативних навичок майбутніх військових пілотів.

Ефективним під час англомовної підготовки є також використання записів реальних радіообмінів між пілотом і диспетчером. Ці матеріали є цінними для вдосконалення розуміння на слух та розширення словникового запасу, вони, як правило, містять ситуації, що зустрічаються у тому чи іншому вигляді у професійній діяльності авіаційних фахівців.

Ефективним є використання штучного інтелекту (ШІ) для персоналізованого аналізу мови, тренування вимови та автоматичної оцінки мовних навичок. Наприклад, створення та використання програм на основі ШІ, які можуть моделювати різні акценти та сценарії, можуть допомогти майбутнім військовим пілотам адаптуватися до реальних умов.

Ефективним під час підготовки майбутніх військових пілотів є використання симуляторів польотів та тренажерів, які для пілотів та диспетчерів дозволяють моделювати реальні та екстремальні сценарії. Під час підготовки авіаційних фахівців можливе використання віртуальної реальності (VR) для створення іммерсивних середовищ, де можливо практикувати взаємодію в умовах, наближених до бойових. Інтеграція симуляцій та віртуальної реальності дозволить збільшити використання авіатренажерів для моделювання різних умов польоту.

Військові пілоти та диспетчери часто працюють в умовах високого психологічного тиску, стресу, що може знижувати якість взаємодії. Для вирішення цієї проблеми можливо використовувати вправи на розвиток оперативної пам'яті та сприйняття англомовної інформації за умов багатозадачності.

Важливою є міжкультурна та оперативна комунікації в англомовному середовищі, що є викликом для пілотів з України, які не є носіями англійської мови, розвиток soft skills у пілотів, включаючи здатність до швидкої адаптації до англомовного середовища.

Важливою також є розробка методик, що включають рольові ігри, симуляції аварійних ситуацій. Це може підвищити ефективність підготовки. Для практичної реалізації цього напрямку потрібна міждисциплінарна співпраця між лінгвістами, авіаційними фахівцями та розробниками технологій.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Розгляд компетентнісного, особистісно-орієнтованого та культурологічного підходів дозволяє визначити професійно-орієнтовану взаємодію військових пілотів та диспетчерів як інтегральну характеристику професійної діяльності, яка є комплексом комунікативних навичок військового авіаційного фахівця, що включають його індивідуальні здібності, комунікативні компетенції та розуміння іншомовної культури. Все це в сукупності забезпечує успішну самореалізацію військового авіаційного фахівця у професійній діяльності. Професійна спрямованість взаємодії майбутніх військових пілотів обумовлює необхідність формування професійно-комунікативної компетентності, що потребує спеціальних знань авіаційної англійської мови. Професійно-комунікативну компетентність військового пілота розглядають як інтегративну якість особистості, яка визначає рівень його готовності до професійної діяльності, а також як системний компонент всіх складових його професійно-діяльнісних функцій.

Удосконалення професійно-орієнтованої англомовної підготовки майбутніх українських військових пілотів потребує використання комплексного компетентнісно-орієнтованого підходу до навчання, інтеграції сучасних технологій, міждисциплінарного підходу та акценту підготовки на реальних військових сценаріях.

Подальші наукові дослідження необхідно зосередити на створенні індивідуалізованих програм навчання англійської мови із застосуванням штучного інтелекту (ШІ) для адаптації навчального контенту під рівень підготовки конкретного курсанта (майбутнього військового пілота) та специфіку військової авіації. В таких програмах можливо використовувати реальні радіообміни, пропонувати завдання для покращення вимови, розуміння авіаційної термінології та реакції на нестандартні ситуації.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. ICAO, 2010. Doc.9835 AN/453. Manual on the Implementation of ICAO Language Proficiency Requirements created by ICAO, Second Edition. 2010. 180 p.
2. Калашник-Рибалко М. А., Снісаренко І. С. Обґрунтування організаційно-педагогічних умов інтенсифікації професійної англомовної підготовки майбутніх авіаційних фахівців. *Системи озброєння і військова техніка*. 2022. № 1 (69). С. 96-103. URL: <https://doi.org/10.30748/soivt.2022.69.1>
3. Калашник-Рибалко М.А., Калашник Г.А. Модель педагогічної системи інтенсифікації професійно-орієнтованої підготовки майбутніх авіаційних фахівців. *Наука і техніка Повітряних Сил Збройних сил України*. 2023. № 3 (52). С. 25-31. URL: <https://doi.org/10.30748/nitps.2023.52.04>
4. Репіло Ю. С., Россійцев В. В. Модель оцінювання відповідності військових публікацій і стандартів міжнародним нормативним документам. *Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил*. 2023. № 4 (78). С. 101-112. URL: <https://doi.org/10.30748/zhups.2023.78.15>
5. Апістархова М., Федорович М. Методика розвитку методичної компетентності інструкторів мовної підготовки засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Військова освіта: зб. наук. пр. Національного*

університету оборони України ім. Івана Черняхівського. 2023. № 1 (47). С.9-18.

6. Арістархова М., Демидко Д. Особливості мовної підготовки в системі індивідуальної підготовки Збройних Сил України. *Військова освіта* : зб. наук. пр. Національного університету оборони України ім. Івана Черняхівського. 2022. № 2(46). С. 17-22.

7. Гребенюк М., Крикун В. Базові дидактичні принципи мовної підготовки особового складу Збройних Сил України: системний підхід. *Військова освіта* : зб. наук. пр. Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. Київ. 2022. № 2 (46). С. 57-69.

REFERENCES

1. ICAO (2010). Doc. 9835 AN/453. Manual on the Implementation of ICAO Language Proficiency Requirements created by ICAO, Second Edition. 180 p. [in English]

2. Kalashnyk-Rybalko, M. A., Snisarenko, I. Ye. Obgruntuvannya orhanizatsiyno-pedahohichnykh umov intensyfikatsiyi profesiynoyi anhlomovnoyi pidhotovky maybutnikh aviatsiynykh fakhivtsiv [Substantiation of organizational and pedagogical conditions for intensification of professional English-language training of future aviation specialists]. *Systemy ozbroynnyia i viys'kova tekhnika*. № 1 (69). S. 96-103. URL: <https://doi.org/10.30748/soivt.2022.69.1>. [in Ukrainian]

3. Kalashnyk-Rybalko, M. A., Kalashnyk, H. A. (2023). Model' pedahohichnoyi systemy intensyfikatsiyi profesiyno-oriyentovanoi pidhotovky maybutnikh aviatsiynykh fakhivtsiv [Model of the pedagogical system of intensification of professionally oriented training of future aviation specialists]. *Nauka i tekhnika Povitryanykh Syl Zbroynykh syl Ukrayiny*. № 3 (52). S. 25-31. URL: <https://doi.org/10.30748/nitps.2023.52.04> [in Ukrainian]

4. Repilo, Yu. Ye., Rossiytsev, V. V. (2023). Model' otsynuvannya vidpovidnosti viys'kovykh publikatsiy i standartiv mizhnarodnym normatyvnyim dokumentam. [Model for assessing the compliance of military publications and standards with international regulatory documents]. *Zbirnyk naukovykh prats' Kharkivs'koho natsional'noho universytetu Povitryanykh Syl*. № 4 (78). S. 101-112. URL: <https://doi.org/10.30748/zhups.2023.78.15>. [in Ukrainian]

5. Aristarkhova, M., Aristarkhov, O. (2021). Osoblyvosti rozvytku inshomovnoi kompetentnosti zasobamy informatsiino-komunikatsiynykh tekhnolohii [The Peculiarities of Foreign Language Communicative Competence Development Using Information and Communication Technologies]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk* : zb. nauk. prats. № 36. V. 1, S. 162-166. [in Ukrainian]

6. Aristarkhova, M., Demydko, D. (2022). Osoblyvosti movnoi pidhotovky v systemi indyvidualnoi pidhotovky Zbroinykh Syl Ukrainy [The Features of the Language Training in the System of Individual Training in the Armed Forces of Ukraine]. *Viiskova osvita* : zb. nauk. pr. Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho. № 2 (46). S. 17-22. [in Ukrainian]

7. Hrebenuk, M., Krykun, V. (2022). Bazovi dydaktychni pryntsypy movnoi pidhotovky osobovoho skladu Zbroinykh Syl Ukrainy: systemnyi pidkhid [Basic Didactic Principles in Language Training of the Ukrainian Armed Forces Personnel: System Approach]. *Viiskova osvita* : zb. nauk. pr. Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho. № 2 (46). S. 57-69. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КАЛАШНИК-РИБАЛКО Мирослава – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри аеронавігації, метеорології та організації повітряного руху Української державної льотної академії.

Наукові інтереси: професійна авіаційна англійська мова, організаційно-педагогічні умови, інтенсифікація процесу навчання, навчання авіаційних фахівців.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KALASHNYK-RYBALKO Myroslava – Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Department of Aeronautics, Meteorology and Air Traffic Service of Ukrainian State Flight Academy.

Scientific interests: professional aviation English, organizational and pedagogical conditions, intensification of the learning process, training of aviation specialists.

Стаття надійшла до редакції 15.05.2025 р.

Стаття прийнята до друку 22.05.2025 р.

УДК 378.6:7.072.2] (438)

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-219-170-176

КОЛЧЕНКО Ірина –

кандидат педагогічних наук, докторант

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-0621-2794>

e-mail: irynakolchenko2@gmail.com

РОЛЬ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ МИСТЕЦЬКИХ ЗАКЛАДІВ У РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ПОЛЬЩІ

У статті досліджено значення спеціалізованих мистецьких закладів у формуванні професійної освіти Польщі, зокрема їхню структурну трансформацію, освітні підходи та взаємозв'язок із ринком праці. Основну увагу приділено аналізу впливу реформ у системі освіти на функціонування мистецьких ліцеїв, музичних шкіл та художніх академій, а також їхній адаптації до сучасних тенденцій розвитку креативних індустрій. У фокусі дослідження – процеси модернізації навчальних програм, орієнтовані на інтеграцію цифрових технологій, міждисциплінарних методів викладання та розвиток підприємницьких компетенцій у студентів.

Особливу увагу присвячено проблемі узгодженості рівня підготовки випускників мистецьких закладів із вимогами ринку праці, що набуває зростаючої актуальності в умовах посилення конкуренції та динамічних змін у сфері мистецької освіти. Проаналізовано ключові аспекти професійної орієнтації випускників, їхні можливості працевлаштування в креативних індустріях, дизайні середовища, цифрових медіа та сфері культурного менеджменту. Окремо розглянуто питання фінансування мистецьких закладів, вплив міжнародних грантових програм і партнерських ініціатив на якість освітнього процесу.

Метою дослідження є виявлення основних тенденцій розвитку мистецької освіти Польщі, визначення ключових викликів і перспектив, а також можливостей адаптації польського досвіду в контексті модернізації мистецької освіти в Україні.